Иако централна банка губи на кредибилитету због неиспуњавања циља, гувернер Шошкић изјавио да "неће бити смак света" ако инфлација пробије горњу границу од осам одсто

Како су то гувернери Народне банке Србије често знали да истичу, први и основни циљ Народне банке је да одржи стабилност цена. Тако је одбијана прозивка министара и привредника да треба да учинити нешто на повећању привредне активности и запошљавању. Међутим, Народна банка ове године сасвим сигурно неће испунити циљ да инфлација буде у распону од четири до осам одсто. Осим тога, Србија и даље има једну од највиших инфлација у Европи. У октобру годишњи раст потрошачких цена достигао је 8,9 одсто, а од почетка износи 8,3 одсто, тако да ћемо и ове године, највероватније, имати двоцифрену инфлацију.

Одговор новог гувенера Дејана Шошкића, на неиспуњен циљ централне банке, недавно је био, "неће бити смак света". Можда није смак света, али тешко да ће банке или предузећа имати поверења у пројекције НБС за наредну годину, а самим тим - ништа од стабилности. Можда и најбољи показатељ поверења у стабилност цена, стабилност домаће валуте па и рад Народне банке дају грађани који преко 99 одсто своје орочене штедње држе у еврима. Иако Народна банка годинама излази са подацима како се више исплати штедети динар него евро, последње две године их жестоко демантују.

Економиста Александар Стевановић, сарадник Центра за слободно тржиште истиче да Народна банка ни нема прави кредибилитет, јер њеном основном производу нико не верује.

"У Србији се све рачуна у еврима и нико не верује у динар. Користе га зато што морају.

Народној банци било би боље да је дала пројекцију инфлације на вишем нивоу и да се то остварило, него што је гађала нижу па промашила. Тако се нарушава кредибилитет ове институције. Када се зна колика ће бити инфлација, онда се предузећа могу припремити, планирати пословање и унети то у уговоре", каже Стевановић.

Према његовим речима, овако се само изигравају грађани, а рупе из буџета се пуне из њиховог џепа.

"Можда то није планирано од почетка, али током године је сигурно закључено да инфлаторно финансирање и није толико штетно. Тако су одлучили да буџет пуне инфлаторним порезом. Запослени у јавном сектору којима повећају плате, то неће ни осетити, али ће зато осетити инфлацију они којима плате остану исте у динарима, а још се смање у еврима. Инфлација никада никоме ништа није добро донела, осим онима који су на извору емисије новца, а то сигурно нису обични грађани", упозорава Стевановић.

Инфлација је монетарни феномен, тако да друга оправдања не значе много. Ако има инфлације значи да има превише новца у оптицају, објашњава овај економиста.

"Не знам да ли НБС штампа паре, али видим да ове и прошле године монетарни агрегати расту. Осим штампања, постоји много софистициранијих начина да се пусти новац у промет. Сигурно је да се НБС могла одлучити за мању количину новца у оптицају, па би имали мању инфлацију. С друге стране и овако неликвидна привреда нашла би се у још горој ситуацији", објашњава Стевановић.

Што се тиче инфлације у овој години се више ништа не може урадити, али да је проблем остварење циља и у наредној години, показују мере НБС да повећа референтну каматну стопу на 10,5 одсто. Међутим, питање је да ли ће и та каматна стопа зауставити пражњење репо стока, који је са 170 милијарди динара почетком године пао на свега 40 милијарди.

Економиста Иван Николић, сарадник билтена МАТ сматра да су Народна банка која хоће да повуче новац из оптицаја и држава, односно Министарство финансија које жели новац за финансирање дефицита, ушле у трку за новац банака и зато следи дизање каматних стопа.

"Банке нису желеле да купују благајничке записе НБС по тако ниској камати када имају државне обвезнице по вишој камати. Међутим и држави требају паре за финансирање дефицита, па се може очекивати да и њихове камате скоче са 13 одсто на шестомесечне обвезнице, колико је сада. Лоше је што међусобно конкуришу на тржишту и тако истискују приватни сектор са финансијског тржишта. А то не иде на руку оживљавању привреде, јер је новац све скупљи", каже Николић. Он истиче и да је НБС морала да повећа каматну стопу да би уопште могла да задржи могућност вођења монетарне политике. Ако би се наставило пражњење репо стока, монетарна политика не би више постојала јер основни инструмент, референтна каматна стопа, више не функционише.

Према његовим речима, разлог високе инфлације ове године је слаб принос пољопривреде, па следствено томе и више цене прехрамбених производа које имају велико учешће у индексу потрошачких цена. Такође, инфлацији је допринела депресијација динара, много већа од очекиване, али ту су и цене услуга које контролише држава и које су значајно расле.

"Велики утицај на раст цена имала је и најава одмрзавања плата и пензија. Тако је пуштен дух из боце и послата је порука да је прошло време одрицања и да може да се крене у потрошњу. Уз то смо имали и вештачко "билдовање" тражње државним субвенционисаним кредитима, што је додатно подгрејало инфлаторна очекивања. И наравно, ту је главни фактор због чега је у Србији увек више инфлација него у окружењу. То је неконкурентна привреда са великом концентрацијом понуде у неким областима, а такве фирме диктирају цене према својим интересима. Осим тога и државна потрошња је задржана на нивоу који не одговара кризи, па зато и имамо дефицит од 4,8 одсто БДП-а", оцењује Николић.

Србија је и ове године на врху Европе по висини инфлације. Оно што се у Србији зове макроекономском стабилношћу у другим земљама подиже на узбуну.

Једина земља упоредива са нама је Румунија у којој је у септембру годишња инфлација износила 7,7 одсто, исто као у Србији.

Друге земље, за које наши званичници тврде да их је криза погодила много више него Србију - имају далеко мању инфлацију. Тако је умало банкротирана Грчка на нивоу од

5,7 одсто а Мађарска, коју су пролетос ММФ и ЕУ спашавали са 20 милијарди евра, има инфлацију од 3,7 одсто.

Милан Кнежевић, власник текстилног предузећа "Модус" и председник Асоцијације малих и средњих предузећа истиче да је држава преко инфлације увела порез на грађане и привреду.

"Због инфлације приказује се лажан раст БДП-а, а буџет се пуни већим приходима од ПДВ-а. Ми сада не знамо како да направимо завршне рачуне, јер би требало да повећамо цене за инфлацију и да нам то буде полазна основа за следећу годину, али не можемо због мале тражње. С друге стране, све цене, капитал, залихе предузећа су везане за евро, а ми не можемо да подигнемо цене да надокнадимо тај раст евра. То је стратегија државе да кризу поднесе привреда трошећи своју супстанцу", упозорава Кнежевић.

Табела: Инфлација у Европи (у септембру на годишњем нивоу)

Земља	***Инфлација***
Евро зона	1,8%
Немачка	1,3%
Хрватска	1,4%
Бугарска	3,6%
Естонија	3,8%
Мађарска	3,7%
Грчка	5,7%
Румунија	7,7%
Србија	7,7%

Извор: Еуростат

Аутор: Милош Обрадовић

(Балканмагазин)